

Centrum Badań
nad Uprzedzeniami

Obcokrajowcy i imigranci a język polski. Polacy a języki obce. Na podstawie Polskiego Sondażu Uprzedzeń 2013

Karolina Hansen

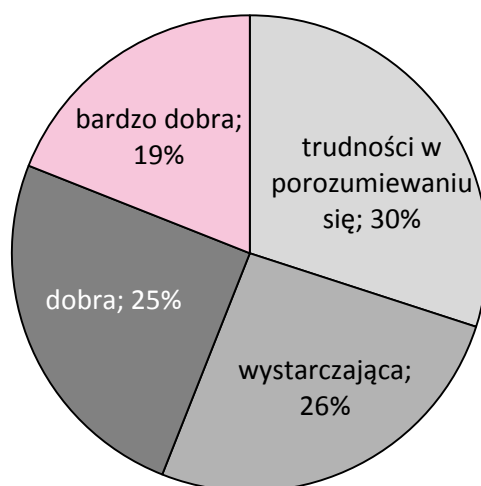
Marta Witkowska

Warszawa, 2014

Polski Sondaż Uprzedzeń 2013 został sfinansowany ze środków grantu Focus Fundacji Nauki Polskiej przyznanych dr Michałowi Bilewiczowi. Przeanalizowanie danych i napisanie niniejszego raportu było możliwe dzięki środkom stażu doktorskiego Fuga Narodowego Centrum Nauki przyznanym dr Karolinie Hansen (DEC-2013/08/S/HS6/00573).

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego (GUS, 2011) ponad 57 tysięcy osób (0,15%) na stałe zamieszkujących na terenie Polski to cudzoziemcy – przede wszystkim obywatele Ukrainy (24%), Niemiec (9%), Rosji (8%), Białorusi (7%) i Wietnamu (5%). Oprócz nich na terenie naszego kraju przebywają liczni imigranci czasowi nieposiadający zezwolenia na stały pobyt i przez to zazwyczaj pomijani w statystykach.

Mimo iż liczba cudzoziemców w Polsce jest nadal niska w porównaniu z innymi krajami europejskimi, w ostatnich latach obserwujemy ich zwiększony napływ (GUS, 2008). Tak więc z roku na rok Polska staje się coraz bardziej krajem nie tylko wielu narodowości, ale także – wielu języków. Dane zebrane przez GUS pokazują również, że nie wszyscy żyjący w Polsce imigranci opanowują język polski w stopniu umożliwiającym komunikację. Na trudności w porozumiewaniu się wskazało 30% spośród nich, a 19% zadeklarowało jego bardzo dobrą znajomość (GUS, 2008, por. Ryc. 1).

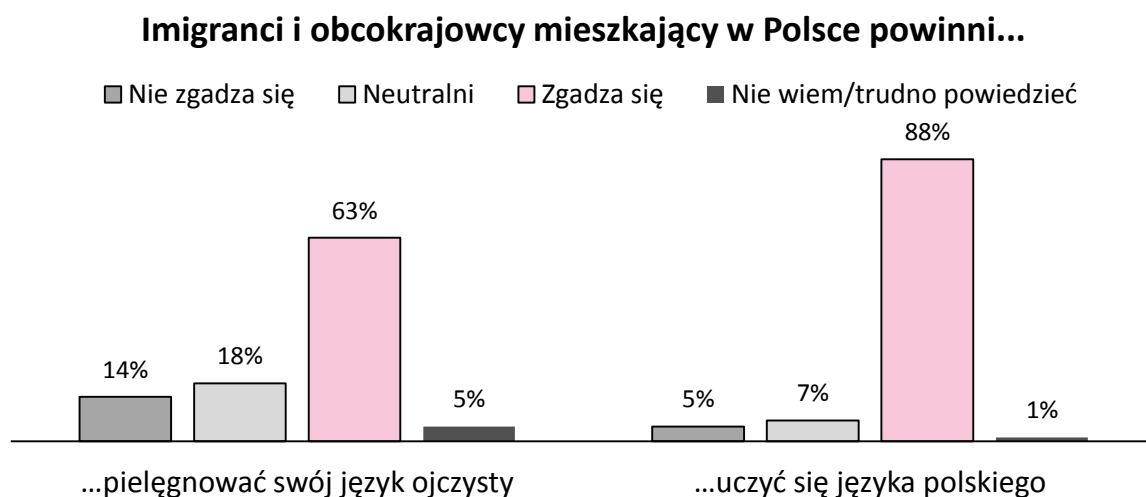
Ryc.1. Imigranci w wieku 5 lat i więcej według znajomości języka polskiego – w odsetkach ogółem (GUS, 2008).

W Polskim Sondażu Uprzedzeń pytaliśmy respondentów o ich opinie na temat pielęgnowania języka ojczystego i nauki języka polskiego przez imigrantów i obcokrajowców przebywających w Polsce¹. Respondenci ustosunkowywali się także do pytania o komunikację w języku angielskim z obcokrajowcami w Polsce i o swoją znajomość języków obcych.

¹ Odpowiedzi udzielano na 7-stopniowej skali, na której „1” oznaczało, że respondenci w ogóle nie zgadzają się z podanym stwierdzeniem, a „7”, że zdecydowanie się z nim zgadzają. Dla większej przejrzystości bieżącej prezentacji przedstawiamy odpowiedzi zagregowane do 3 kategorii „nie zgadza się”, „neutralni” i „zgadza się”.

Obcokrajowcy i imigranci a język polski

Na pytanie czy imigranci i obcokrajowcy mieszkający w Polsce powinni pielęgnować swój język ojczysty zdecydowana większość respondentów (63%) odpowiedziała twierdząco. Przeciwnego zdania było jedynie 14% respondentów, natomiast 18% wybrało odpowiedź neutralną. Jeszcze mniej zróżnicowane odpowiedzi padły w pytaniu czy imigranci i obcokrajowcy mieszkający w Polsce powinni uczyć się języka polskiego. Prawie wszyscy respondenci zgodzili się z tym stwierdzeniem (88%), 7% zajęło neutralną pozycję, a jedynie 5% odniosło się do tej kwestii negatywnie. Jak więc widać, większość Polaków uważa, że obcokrajowcy powinni zarówno pielęgnować swój język ojczysty, jak i uczyć się języka polskiego.

Ryc. 2. Frekwencje odpowiedzi na pytania czy imigranci i obcokrajowcy mieszkający w Polsce powinni pielęgnować swój język ojczysty/uczyć się języka polskiego ($N = 965$)

Współwystępowanie obu tych przekonań potwierdziła analiza korelacji. Wykazano w niej, że osoby, które zgadzają się ze stwierdzeniem, że imigranci i obcokrajowcy powinni uczyć się języka polskiego często uważają także, że powinni oni pielęgnować swój język ojczysty, $r(917) = 0,23$; $p < 0,001$. Tendencja do popierania obu tych stanowisk nieznacznie wzrasta wraz z wiekiem badanych – starsi respondenci są bardziej skłonni popierać pielęgnowanie języka ojczystego przez imigrantów i cudzoziemców, $r(919) = 0,07$; $p = 0,04$, jak i wskazywać na konieczność podjęcia przez nich nauki języka polskiego, $r(952) = 0,12$; $p < 0,001$. Wydaje się, zatem, że dla respondentów Polskiego Sondażu Upředzeń pielęgnowanie ojczystej mowy

oraz przyswajanie nowego języka w kraju zamieszkania nie stanowią antytezy, a wręcz przeciwnie – pożądane jest łączenie obu tych działań.

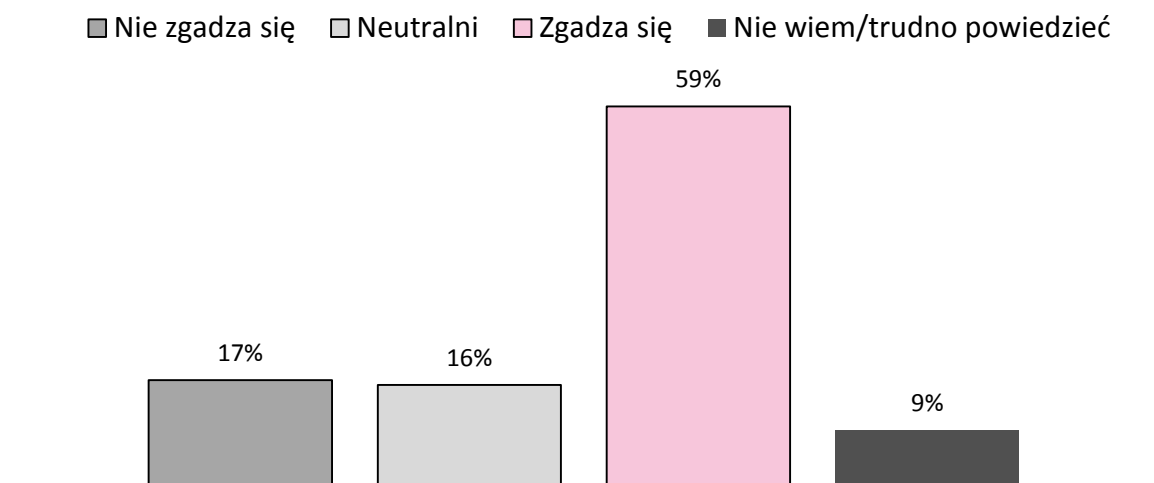
Odpowiedzi na podane pytania okazały się niezależne od wielkości miejsca zamieszkania respondentów, a także od ich poziomu wykształcenia. Odpowiedzi kobiet i mężczyzn różniły się jedynie w pytaniu, czy imigranci powinni pielęgnować język ojczysty. Kobiety zgadzały się z tym stwierdzeniem nieco bardziej ($M = 5,30$; $SD = 1,62$) niż mężczyźni ($M = 5,04$; $SD = 1,71$), $t(919) = -2,37$; $p = 0,02$.

Polacy a języki obce

Polacy nie tylko coraz częściej mają okazję spotykać obcokrajowców i imigrantów we własnym kraju, ale sami także częściej decydują się na wyjazdy zagraniczne – zarówno w celach turystycznych jak i zarobkowych (CBOS, 2012). Zarówno wyjazdy zagraniczne Polaków, jak i rosnąca fala migracji do Polski nasuwają pytanie o gotowość Polaków do komunikowania się w językach obcych.

W Polskim Sondażu Uprzedzeń pytaliśmy respondentów, czy ich zdaniem mówienie do obcokrajowców w Polsce po angielsku jest uprzejme wobec nich. Zdecydowana większość badanych (59%) zgodziła się z tym stwierdzeniem, 16% respondentów udzieliło odpowiedzi neutralnej, a 17% było przeciwnego zdania (por. Ryc. 3).

Mówienie do obcokrajowców po angielsku jest uprzejme wobec nich.

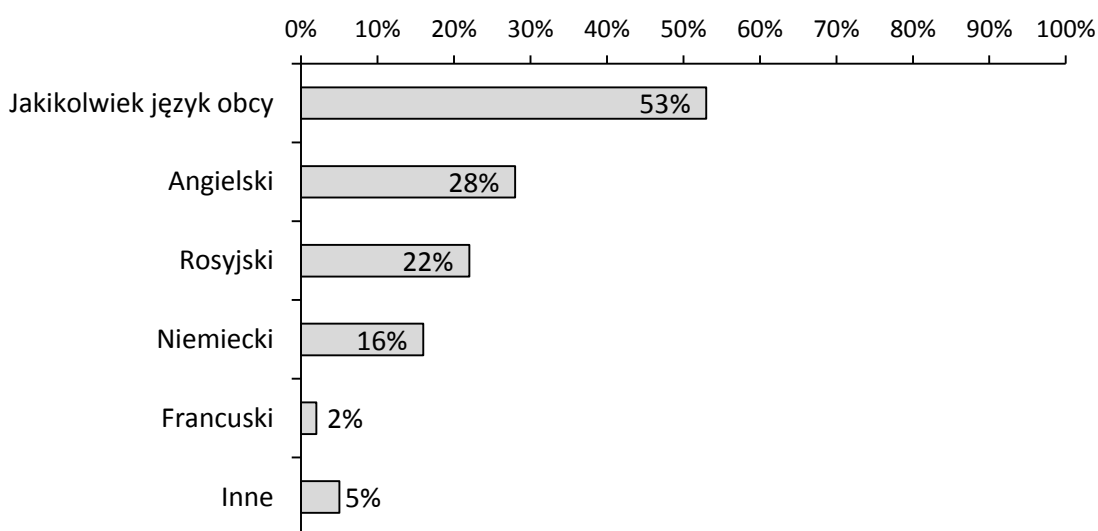

Ryc. 3. Frekwencje odpowiedzi na pytanie, czy mówienie do obcokrajowców w Polsce po angielsku jest uprzejme wobec nich ($N = 965$)

Powszechne przekonanie, że mówienie do obcokrajowców po angielsku jest oznaką uprzejmości okazuje się jednak trudne do realizacji w świetle faktycznych kompetencji językowych Polaków (por Ryc. 4). Badani poproszeni o określenie własnej znajomości języków obcych w 47% przyznają, że nie znają żadnego języka obcego w stopniu umożliwiającym porozumiewanie się. Wśród 53% które zadeklarowało znajomość przynajmniej jednego języka obcego, najpopularniejsze okazały się kolejno: język angielski (28%), rosyjski (22%) i niemiecki (16%). Znajomością więcej niż jednego języka obcego mogło się poszczycić 18% badanych.

Znajomość co najmniej jednego języka obcego na poziomie umożliwiającym komunikację częściej deklarowały osoby z dużych miejscowości, $r(963) = 0,15$; $p < 0,01$, z wyższym poziomem wykształcenia, $r(963) = 0,35$; $p < 0,01$ i młodsze, $r(963) = -0,32$; $p < 0,01$. Ponadto mężczyźni wskazywali na nią częściej (58% mężczyzn) niż kobiety (48% kobiet), $\chi^2(1, N = 965) = 10,57$; $p = 0,001$. Co więcej, osoby młodsze, $r(963) = -0,30$; $p < 0,01$, z większych miejscowości, $r(963) = 20$; $p < 0,001$ i z wyższym poziomem wykształcenia, $r(963) = 0,39$; $p < 0,01$, wymieniały większą liczbę znanych języków obcych.

Przekonanie, że mówienie do obcokrajowców w języku angielskim jest oznaką uprzejmości pozostało niezależne od płci, miejsca zamieszkania i wykształcenia badanych. Czynnikiem różnicującym odpowiedzi okazał się natomiast wiek - młodszy badani częściej zgadzali się z tym stwierdzeniem, $r(877) = -0,11$; $p = 0,01$.

Ryc. 4. Frekwencje odpowiedzi na pytanie o znajomość języków obcych w stopniu umożliwiającym porozumienie się.

Literatura cytowana

CBOS (2013). Aktywności i doświadczenia Polaków w 2012 roku.

http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2013/K_013_13.PDF

GUS (2008). Informacja o badaniach zasobów imigracyjnych w Polsce w 1008 roku.

http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/lud_infor_o_badan_zasob_imigr_pl_w_2008.pdf